

Όνομα: Φίλιας Γεώργιος
Τίτλος: Καθηγητής Θεολογικής Σχολής
Πανεπιστημίου Αθηνών
Συνεργαζόμενο Ακαδημαϊκό Προσωπικό
Θ.Σ.Ε.Κ.

Θεολογική Σχολή Εκκλησίας Κύπρου
Ισοκράτους, 1-7
1016, Λευκωσία, Κύπρος
Τηλ.: 00357 22 443 055
Φαξ: 00357 22 443 050
E-mail: g.filias@theo.ac.cy

Προφίλ:

Ο Γεώργιος Φίλιας γεννήθηκε στην Αθήνα και σπούδασε στη Θεολογική Σχολή Αθηνών. Ως αριστούχος και υπότροφος, συνέχισε τις σπουδές του, στον χώρο της ιστορίας και θεολογίας της χριστιανικής λατρείας στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης και στο Καθολικό Πανεπιστήμιο των Παρισίων, από τα οποία έλαβε το "Ανώτατο Δίπλωμα Λειτουργικών Σπουδών", δύο "Διπλώματα εμπεριστατωμένων σπουδών" (D.E.A.) στη Λειτουργική και στην παλαιοχριστιανική ιστορία, καθώς και διδακτορικό δίπλωμα από το Πανεπιστήμιο της Σορβόνης με ειδίκευση στη λειτουργική. Ακολούθως μελέτησε τη χειρόγραφη ευχολογική παράδοση στη βιβλιοθήκη του Βατικανού, καρπός της οποίας υπήρξε η δεύτερη διδακτορική του μελέτη και η αναγόρευσή του σε Διδάκτορα της Θεολογικής Σχολής Αθηνών. Στο παρόν στάδιο είναι Καθηγητής στο ΕΚΠΑ, όπου και διδάσκει μαθήματα Λειτουργικής, Ομιλητικής, Θεολογίας της Λατρείας και Εορτολογίας. Υπηρέτησε επί μακρόν ως καθηγητής Μέσης Εκπαιδύσεως σε Πειραματικά Λύκεια και Γυμνάσια και συμμετείχε ως συνεργάτης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου σε προγράμματα αναθεωρήσεως των αναλυτικών προγραμμάτων του μαθήματος των Θρησκευτικών, στη διδασκαλία επιμορφώσεως των καθηγητών Μ.Ε. καθώς και στις συγγραφικές ομάδες δύο διδακτικών βιβλίων.

1. Εκπαίδευση				
Πτυχίο	Έτος	Ίδρυμα	Τμήμα	Τίτλος Διατριβής
ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ ΔΙΠΛΩΜΑ (με «Άριστα»)	1994	ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ	«Ο τρόπος αναγνώσεως των ευχών κατά τα χειρόγραφα ευχολογία 8 ^{ου} -14 ^{ου} αιώνων»
ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ ΔΙΠΛΩΜΑ (με «Άριστα»)	1987	PARIS IV-SORBONNE (ΓΑΛΛΙΑ)	HISTOIRE DES RELIGIONS	«Les prières pour les malades et sur l'huile de l'onction dans l'Euchologe Barberini Grec 336 (Codex Vaticanus Barberinianus Graecus 336)».

D.E.A (μεταπτυχιακό Δίπλωμα «εμπεριστατωμένων σπουδών») [με «Άριστα»]	1982	PARIS IV-SORBONNE (ΓΑΛΛΙΑ)	HISTOIRE DES RELIGIONS	«L'authenticité des sources de la liturgie Byzantine».
«Ανώτατο Δίπλωμα Λειτουργικών Σπουδών» (Master) [με «Άριστα»]	1981, Institut Superieur de Liturgie (Institut Catholique de Paris), Τίτλος: «L'interprétation de la Divine Liturgie d'après les commentaires byzantins».			
1979	Πτυχίο (με «Άριστα») της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών			

2. Δεξιότητες

Είδος	Περιγραφή	Επίπεδο
Γλωσσικές	Αγγλικά	Proficiency Πανεπιστημίου Illinois (U.S.A.)
	Γαλλικά	Ανώτατο Δίπλωμα (Sorbonne 3) και Δίπλωμα Διδακτικής Επάρκειας
	Ιταλικά	Αναγνωστική επάρκεια
	Γερμανικά	Αναγνωστική επάρκεια

3. Εργοδότηση

Περίοδος εργοδότησης		Εργοδότης	Τοποθέτηση	Θέση
Από	Μέχρι			
1981	1998	Ελληνικό κράτος	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Καθηγητής Θεολόγος
1998	Σήμερα	Ελληνικό κράτος	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Αθηνών

--	--	--	--	--

4. Υποτροφίες, Χρηματοδοτήσεις και Χρηματικές Ενισχύσεις

Comité Catholique pour la collaboration culturelle	Υποτροφία για μεταπτυχιακές σπουδές στη Γαλλία.

5. Διδασκαλία

1981-1998	Διδασκαλία στη Μέση Εκπαίδευση	Καθηγητής Θεολόγος
1982-1991	Διδασκαλία στους μετεκπαιδευόμενους Καθηγητές της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης	Επιμορφωτής Καθηγητής
	Διδασκαλία στη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (1998-σήμερα)	Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
	Διαλέξεις σε Τριτοβάθμια Πανεπιστημιακά Ιδρύματα (Θεολογική Σχολή Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης/ Πανεπιστήμιο Louvain, Βέλγιο/ Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών Βόλος (2000-2015)	Επισκέπτης Καθηγητής
2013-2020	Διδασκαλία στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Θεολογίας του Πανεπιστημίου «Νεάπολις» της Πάφου (Κύπρος).	Επισκέπτης Καθηγητής
2004-2020	Διδασκαλία στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Θεολογίας του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου	Συνεργαζόμενο Επιστημονικό Προσωπικό
	Διδασκαλία θεμάτων Ιστορίας και Θεολογίας της Λατρείας στο Λαϊκό Πανεπιστήμιο της Εταιρείας των Φίλων του Λαού (Αθήνα)[1998-2020]	Επισκέπτης Καθηγητής

	<p>Διδασκαλία του μαθήματος της «Λειτουργικής-Τελετουργικής» στην Ανωτάτη Εκκλησιαστική Ακαδημία των Αθηνών [2007-2015]</p> <p>Διδασκαλία του μαθήματος της «Λειτουργικής-Τελετουργικής» στο Εκκλησιαστικό Φροντιστήριο της Ριζαρείου Εκκλησιαστικής Σχολής. [2001-2013].</p>	
--	---	--

6. Διοικητικά Καθήκοντα

	<p>Πρόεδρος του Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας-Μέλος της Συγκλήτου του Πανεπιστημίου Αθηνών. [2011-2015] Αναπληρωτής Πρόεδρος του Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας-Μέλος της Συγκλήτου του Πανεπιστημίου Αθηνών. [2009-2011]</p> <p>Επόπτης Κτιρίου Θεολογικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών [2001-2019]</p> <p>Διευθυντής του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας και Θρησκευολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών. [2018-σήμερα]</p> <p>Διευθυντής του Εργαστηρίου Ψηφιακής Έρευνας και Σπουδής Χειρογράφων του Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας και Θρησκευολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών. [2019-σήμερα]</p>	
2006-2015	Με απόφαση του ΥΠ.Ε.Π.Θ. (ΦΕΚ 1313/ 14-9-2006, τ.Β'), ορισμός ως μέλος της προσωρινής διοικούσας επιτροπής της Ανώτατης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Αθηνών.	
2015-2019	Διορισμός (από το Υπουργείο Παιδείας) στη θέση του Προέδρου του Ανώτατου Επιστημονικού Συμβουλίου για τις Εκκλησιαστικές Ακαδημίες (ΦΕΚ 177/1-4-2016).	
	<p>Διορισμός ως μέλος του διοικητικού συμβουλίου του Ιδρύματος Νεότητας της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών (2125/ 30-9-98). [1998].</p> <p>Με την υπ' αριθμ. 5113/ 7-10-99 απόφαση της Ιεράς Συνόδου, ορισμός ως μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του «Ιδρύματος Βυζαντινής Μουσικολογίας της Εκκλησίας της Ελλάδος». [1990]</p>	

	<p>Κατόπιν ψηφοφορίας μεταξύ των Εφημερίων της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών, ανάδειξη ως μέλος (πρώτος σε αριθμό ψήφων) του γνωμοδοτικού συμβουλίου για διοικητικά θέματα μείζονος σημασίας. [2005]</p> <p>Κατόπιν αποφάσεως της Ιεράς Συνόδου, διορισμός ως μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Εστίας Εκκλησιαστικής Εκπαιδεύσεως. [2008]</p> <p>Επιλογή από την Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος για συμμετοχή στον θεματικό κατάλογο «προσώπων ικανών να προβάλλουν καταλλήλως τις απόψεις της Εκκλησίας επί αντιστοίχων θεμάτων και να υποστηρίξουν αυτές σε εκπομπές των Μ.Μ.Ε». [2011]</p> <p>Ορισμός ως μέλος του Κεντρικού Διοικητικού Συμβουλίου της Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδος. [2014]</p> <p>Ορισμός (από την Ιεραρχία της Εκκλησίας της Ελλάδος) ως μέλος της εξαμελούς επιτροπής ειδικών για την αντιπροσωπεία της Εκκλησίας της Ελλάδος στη μέλλουσα να συνέλθει Πανορθόδοξη Σύνοδο. [2016]</p> <p>Ορισμός ως μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Ιδρύματος Ποιμαντικής Επιμορφώσεως της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών. [2020]</p> <p>Εισηγητής των νέων Ακολουθιών που υποβάλλονται προς έγκριση στην Συνοδική Επιτροπή Θείας Λατρείας και Ποιμαντικού έργου της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος.</p> <p>[Δεν μνημονεύω αναλυτικά τις διάφορες επιτροπές (εκδόσεων και συνεδρίων) της Εκκλησίας της Ελλάδος, των οποίων είμαι τακτικό μέλος εδώ και πολλά χρόνια].</p>
--	--

7. Μέλος Επιστημονικών Σωματείων και Επαγγελματικές Υπηρεσίες

<p>Μέλος της Societas Liturgica (της διεθνούς επιστημονικής οργανώσεως για την έρευνα της χριστιανικής Λατρείας).</p>	
<p>Διευθυντής Συντάξεως της «Μεγάλης Ορθόδοξης Χριστιανικής Εγκυκλοπαίδειας» (Μ.Ο.Χ.Ε.)</p>	
<p>Από το 1992 έως και το 2018 έχω διατελέσει:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διευθυντής συγγραφικών ομάδων 	

<p>για τη συγγραφή εγχειριδίων για το μάθημα των Θρησκευτικών στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Υπεύθυνος για τη σύνταξη Αναλυτικών Προγραμμάτων του μαθήματος των Θρησκευτικών, καθώς και για τη δημιουργία εκπαιδευτικών λογισμικών (C.D. ROM.) για το μάθημα των Θρησκευτικών. 	

8. Μέλος Επιτροπών Διοργάνωσης Συνεδρίων

<p>Μέλος της Ειδικής Συνοδικής Επιτροπής Λειτουργικής Αναγεννήσεως» με ευθύνη τη διοργάνωση των Πανελλήνιων Λειτουργικών Συμποσίων (έχουν διοργανωθεί δεκαοκτώ Συνέδρια από το 1998 και εξής).</p>	

9. Αξιολόγηση άρθρων

--	--

10. Ερευνητικά Προγράμματα - Χορηγίες - Συνεισφορές

	<ul style="list-style-type: none"> • 2011 (έως σήμερα): συμμετοχή στο ερευνητικό πρόγραμμα CBM (Cataloguin of Byzantine Manuscripts) του Πανεπιστημίου του Άμστερνταμ. Η έρευνα περιλαμβάνει εισηγήσεις και συμμετοχή σε ερευνητικές επιτροπές και συνεργασία με τον Netherlands Organisation of Scientific Resarch (υπό την συνδρομή του εκδοτικού οίκου «Brepols»). Το πρόγραμμα φιλοδοξεί να καταγράψει, συστηματοποιήσει και ερευνήσει όλα τα βυζαντινά χειρόγραφα ευχολόγια που αφορούν στη χρήση της Αγίας Γραφής στη Λατρεία. • 1998: Ανάληψη ερευνητικού προγράμματος (Επιτροπή Ερευνών του ΕΚΠΑ/ κωδικός 70/4/4128), με θέμα «Συλλογή και θεματική αρχειοθέτηση χειρογράφων πηγών της χριστιανικής Λατρείας (Ευχολόγια- Τυπικά- άλλες συναφείς πηγές)».
--	--

11. Μνημόνια Συνεργασίας

--	--

12. Προτάσεις που εξασφάλισαν τη βαθμολογία αλλά όχι τη χρηματοδότηση

13. Ερευνητικά Ενδιαφέροντα

	Ιστορία και θεολογία της Χριστιανικής Λατρείας/ Εκκλησιαστική Ιστορία/ Βιβλικές σπουδές/ Βυζαντινή Ιστορία/ Βιβλική, χριστιανική και βυζαντινή αρχαιολογία/ Πατρολογία/ Δογματική/ Κανονικό Δίκαιο/ Ποιμαντική.

14. Δημοσιεύσεις

- (1). «Τοῖς πᾶσι τὰ πάντα», *Σύναξη* 14, 1985, σ. 94- 95.
- (2). Βιβλιοκρισία στο βιβλίο τοῦ Ε. ΖΟΥΜΑ, *Οἱ θεολογικὲς προϋποθέσεις τῆς Εὐχαριστιακῆς ἐπικλήσεως*, *Σύναξη* 26, 1988, σ. 105- 106.
- (3). Βιβλιοκρισία στο βιβλίο τοῦ Ἱερομονάχου ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ, *Τὸ Ἅγιον Βάπτισμα*, *Σύναξη* 35, 1989, σ. 100- 101.
- (4). «Ἡ Συροχαλδαϊκὴ Ἄναφορὰ Ἀδδαίου καὶ Μάριος», *Σύναξη* 30, 1990, σ. 33- 42.
- (5). «Ἡ Λειτουργικὴ ζωὴ τῶν πρώτων μοναστικῶν κοινοβίων», *Σύναξη* 35, 1990, σ. 33- 42.
- (6). «Τὸ Βαρβερινὸ Εὐχολόγιο 336», *Θεολογία* 61 (III), 1990, σ. 396- 417.
- (7). «Ἡ ἀκολουθία τοῦ Εὐχελαίου στοῦ Βαρβερινὸ Εὐχολόγιο 336 καὶ στοῦ Εὐχολόγιο τοῦ J. GOAR», *Θεολογία* 62 (III), 1991, σ. 560- 568.
- (8). «Ἡ μετάβαση ἀπὸ τὴν ἀπλὴ ἄλειψη τῶν ἀσθενῶν μὲ ἔλαιο στὴν εὐλογία τοῦ ἐλαίου πρὶν ἀπὸ τὴν ἄλειψη» (Συμβολὴ στὴ μελέτη τοῦ Μυστηρίου τοῦ Εὐχελαίου), *Οἰκοδομὴ καὶ Μαρτυρία*,

- Ἐκφραση ἀγάπης καὶ τιμῆς στὸ Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Σερβίων καὶ Κοζάνης Διονύσιον, Κοζάνη 1991, σ. 433- 449.
- (9). Βιβλικρισία στὸ βιβλίο τῶν Γ. ΜΑΝΤΖΑΡΙΔΗ, Β. ΓΙΟΥΛΤΣΗ, Ι. ΠΕΤΡΟΥ, Ν. ΤΖΟΥΜΑΚΑ, *Θέματα Χριστιανικῆς Ἠθικῆς*, *Σύναξη* 38, 1991, σ. 112- 114.
- (10). «Στὶς πηγές τῆς Εὐχαριστιακῆς ἐνότητας κλήρου καὶ λαοῦ», *Σύναξη* 50, 1994, σ. 101- 107.
- (11). «Ἡ “ἀπαλλαγὴ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος” : πτυχές τῶς σχέσεως τῶν Μυστηρίων Εὐχελαίου καὶ Μετανοίας», *Θεολογία* ΞΕ' (Α), 1994, σ. 171-184.
- (12). Βιβλιοκρισία στὸ βιβλίο τοῦ Γ. ΜΑΝΙΑΚΗ, *Οἱ γυναῖκες στὴ λατρεία*, *Σύναξη* 52, 1994, σ. 127-129.
- (13). «Τὸ βιβλίο τῶν Ὁρησκευτικῶν στὴν Ε' τάξη τοῦ δημοτικοῦ», *Ἐξοδος* 13(17), 1994, σ.47-49.
- (14). «Τὸ ἀσκητικὸ στοιχεῖο στὴν Ὁρθόδοξη λατρεία», *Σύναξη* 53, 1995, σ. 57- 64.
- (15). « “Θυσία Μυστικὴ τετελειωμένη” . Προσεγγίσεις στὴ Θεία Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων Δώρων», *Πειραϊκὴ Ἐκκλησία*, Μάρτιος 1995, σ. 10- 11.
- (16). «Ἱστορικὲς τομὲς στὴ Χριστουγεννιάτικὴ ἐορτολογία», *Πειραϊκὴ Ἐκκλησία*, Δεκέμβριος 1995, σ. 6- 9.
- (17). «Σύγχρονοι προβληματισμοὶ γιὰ τὴ λατρεία», *Ἐξοδος*, 14 (18), 1995, σ. 66- 73.
- (18). « “Δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα” : ἡ προφητεία καὶ τὸ μαρτύριο ὡς ὁδοδείκτες στὴν πορεία πρὸς τὸ Πάσχα», *Πειραϊκὴ Ἐκκλησία*, Μάρτιος 1996, σ. 7- 9.
- (19). *Τὸ Βάπτισμα κατὰ τὶς λειτουργικὲς πηγές τῆς ἀντιοχειανῆς Ἐκκλησίας*, Ἀθήνα 1996, σελ. 151.
- (20). *Ὁ τρόπος ἀναγνώσεως τῶν εὐχῶν στὴ λατρεία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, Ἀθήνα, Γρηγόρης, 1997, σ. 391.
- (21). «L' épiclèse eucharistique dans les liturgies de Basile le Grand et de Grégoire de Nazianze», *Nouvelle Revue théologique*, 119 (1), 1997, p. 37- 49.
- (22). «Ὁ Μοναχισμὸς ὡς ἐλπίδα γιὰ μιὰ λειτουργικὴ ἀναγέννηση στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία», *Θεολογία καὶ Μοναχισμὸς, Ζ' Θεολογικὸ Συνέδριο τῆς ἱεραῖς Μητροπόλεως Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου*, Ναύπακτος 1997, σ. 40- 48.
- (23). «Ἡ ἐκκλησιολογικὴ θεώρηση τῆς Θείας Ευχαριστίας, πηγὴ ἐκκλησιαστικῆς αὐτοσυνειδησίας καὶ λειτουργικῆς ἀναγέννησης», *Σύναξη* 61, 1997, σ. 45- 52.
- (24). *Les prières pour les malades et sur l' huile de l' onction dans l' Euchologe Barberini Grec 336 (Codex Vaticanus Barberinianus Graecus 336)*, Ἀθήνα, Ἐταιρεία τῶν φίλων τοῦ λαοῦ, 1997, σελ. 253 (*Κέντρο Ἐρεῦνης Βυζαντίου* 7).
- (25) «Πηγές καὶ ἐξέλιξη τῶν ἐξορκιστικῶν εὐχῶν», *Σύναξη* 67(1998), σσ. 71-95.
- (26) «Οἱ εὐχὲς τῶν Ἀποστολικῶν Διαταγῶν ὑπὲρ τῶν μετανοούντων: πρὸς μιὰ διερεύνηση τοῦ τελετουργικοῦ τῆς Μετανοίας κατὰ τοὺς τέσσερις πρώτους αἰῶνες», *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν*, τόμ. ΛΓ' (1998), σσ. 525-560.
- (27) «Τὸ Μυστήριον τοῦ Χρίσματος», *Ἐκκλησία* ΟΖ' (5), 2000, σσ. 432-440 (Εἰσήγησις στὸ Α' Πανελλήνιο Λειτουργικὸ Συμπόσιο στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων).
- (28) «La prière liturgique dans la tradition byzantine (aperçu historique et théologique)», *La prière liturgique (Conférences Saint-Serge, XLVIIe Semaine d' Etudes Liturgiques, Paris 2000)*, Roma, Edizioni Liturgiche, 2001, σσ. 27-40 (*Bibliotheca «Ephemerides Liturgicae»*, 115).
- (29) «Ἡ σύγχρονη ἐκκοσμίκευση στὴ ζωὴ τῶν πιστῶν», *Διάβαση*, σσ. 5-15.
- (30) «“Εὐχὴ εἰς τὸ ἀναδήσασθαι κεφαλὴν γυναικὸς” (κριτικὴ ἔκδοσις καὶ ἱστορικοθεολογικὴ προσέγγισις)», *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν*, ΛΔ' (1999), σσ. 305-325.
- (31) *Ἡ ἔννοια τῆς «ὀγδοῆς ἡμέρας» στὴ λατρεία τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας*, Ἀθήνα, Γρηγόρης, 2001, σσ. 303.
- (32) *Οἱ θεομητορικὲς ἐορτὲς στὴ λατρεία τῆς Ἐκκλησίας*, Ἀθήνα, Γρηγόρης, 2002, σσ.215.
- (33) *Μελέτες ἱστορίας καὶ θεολογίας τῆς λατρείας*, Ἀθήνα, Γρηγόρης, 2002, σσ.155.

- (34) «Ἡ “ἱερουργία” τοῦ λόγου: Ἡ θέση τοῦ κηρύγματος στή Θεία Λειτουργία», *Σύναξη* 83 (2002), σσ.6-14.
- (35) «Ἐννοια καί σημασία τοῦ Μυστηρίου τοῦ Χρίσματος στή ζωή τοῦ Χριστιανοῦ», ἐν *Τό Ἅγιον Βάπτισμα*, Ἀθήνα, Ἀποστολική Διακονία, 2002, σσ.49-68 (σειρά «Λογική Λατρεία» 13).
- (36) «“Πάντα εὐσημόνως καί κατὰ τάξιν γινέσθω” (Α΄ Κορ.14,40): Ἐννοια καί σημασία τῆς Παύλειας προτροπῆς στή λειτουργική παράδοση τῆς Ἐκκλησίας», ἐν *Ἐκκλησία καί κόσμος κατὰ τὸν Απόστολο Παῦλο (Ζ΄ Παύλεια/ Πρακτικά διεθνοῦς ἐπιστημονικοῦ συνεδρίου)*, Βέροια 2001, σσ. 299-314.
- (37) «Τὸ Μυστήριον τοῦ Χρίσματος», ἐν *Τό ἅγιον Βάπτισμα* (Πρακτικά Α΄ Πανελληνίου Λειτουργικοῦ Συμποσίου), Ἀθήνα, ΕΜΥΕ, 2003, σσ. 79-99.
- (38) «Ὁ τρόπος ἀναγνώσεως τῶν εὐχῶν τῆς Θείας Λατρείας (μὲ ἀφορμὴ μία εἰσήγηση)», *Θεολογία* 74(I), 2003, σσ.111-151.
- (39) «Ὁ τελῶν καὶ ὁ τόπος τελέσεως τοῦ Εὐχελαίου κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνες», *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν*, ΛΣΤ΄ (2001/ ἐξεδόθη τὸ 2003), σσ.707-732.
- (40) «Γενικὴ θεώρηση τῆς λειτουργικῆς γλώσσας ὡς μέσου συμμετοχῆς στή Λατρεία τῆς Ἐκκλησίας», *“Λατρεύσωμεν εὐαρέστως τῷ Θεῷ”*. *Τὸ αἶτημα τῆς λειτουργικῆς ἀνανεώσεως στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία*, Ἀθήνα, Ἀποστολική Διακονία, 2003, σσ. 171-189.
- (41) «Ἡ εὐχαριστιακὴ ἀναφορά», *Τὸ Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας*, Ἀθήνα, Ἀποστολική Διακονία, 2004, σσ.101-126
- (42) «Ἡ θεολογία τοῦ πόνου», *Σύναξη* 89(2004), σσ.44-52.
- (43) «Ἡ Ἀκολουθία εἰς Δίγαμον», *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν*, ΛΖ΄ (2002/ ἐξεδόθη τὸ 2004), σσ.541-566.
- (44) «Τὰ ἀγιογραφικὰ ἀναγνώσματα τοῦ Τριωδίου καὶ τοῦ Πεντηκοσταρίου», στὸν τόμο *Ἱερουργεῖν τὸ Εὐαγγέλιον (ἡ Ἁγία Γραφή στήν Ὁρθόδοξη Λατρεία)*, Πρακτικά Ε΄ Πανελληνίου Λειτουργικοῦ Συμποσίου, Ἀθήνα, Ἀποστολική Διακονία, 2004, σσ. 201-234.
- (45) «Τὸ Μυστήριον τοῦ ἁγίου Εὐχελαίου καὶ τὰ θεραπευτήρια τοῦ Ἀσκληπιοῦ», στὸν τόμο *Χριστιανικὴ λατρεία καὶ εἰδωλολατρία*, Πρακτικά ΣΤ΄ Πανελληνίου Λειτουργικοῦ Συμποσίου, Ἀθήνα, Ἀποστολική Διακονία, 2005, σσ.227-279.
- (46) «Le problème d’une épiclèse eucharistique à Jésus-Logos», ἄρθρο ποὺ δημοσιεύτηκε σὲ συλλογικὸ τόμο στὸ Στρασβοῦργο (2005), σσ. 1-12 (σὲ ἀνάτυπο).
- (47) «Μελωδία καὶ προσευχὴ στήν Ἁγία Ἀναφορὰ», *Σύναξη* 95, 2005, σσ. 48-51.
- (48) *Λειτουργικὴ, τόμος Α΄*, Ἀθήνα, Γρηγόρης, 2006, σσ. 476
- (49) *Παράδοση καὶ ἐξέλιξη στή Λατρεία τῆς Ἐκκλησίας*, Ἀθήνα, Γρηγόρης, 2006, σσ. 419.
- (50) «Ὁ ἱερέας ὡς διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου», *Ἐπετηρίδα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν*, τόμ. Μ΄, Ἀθήνα 2005, σσ. 273-282.
- (51) «“Ὁ μόσχος ὁ ἄμωμος, ὁ μὴ δεχόμενος ἀμαρτίας ζυγὸν καὶ τυθεὶς δι’ ἡμᾶς ἐκὼν” (Συμβολὴ στήν εὐχαριστιακὴ θεολογία)» (πρὸς δημοσίευση στὸν τιμητικὸ τόμο «Ἀντίδωρον» γιὰ τὸν καθ. Ἰ.Φουντούλη).
- (52) «Ἡ λειτουργικὴ ζωὴ καὶ ὁ Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἡσυχαστής», *Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἡσυχαστής, Ἅγιον Ὅρος- Φιλοκαλικὴ ἐμπειρία*, Ἱερά Μεγίστη Μονὴ Βατοπαιδίου, 2007, σσ.355-364.
- (53) «Ἡ συμβολὴ τοῦ π. Ἀλεξάνδρου Σμέμαν στήν διαμόρφωση τῆς σύγχρονης Θεολογίας», *Ὁ ἅγιος Νικήτας*, Ἰούλιος- Αὐγούστος 2007, σσ. 223-227.
- (54) «Eucharistie et prières diverses transmises sous le nom de Jean Chrysostome dans la tradition liturgique de l’Eglise Orthodoxe», στὸν τόμο *Chrysostomosbilder in 1600 Jahren (Facetten der Wirkungsgeschichte eines Kirchenvaters)*, ὑπὸ τὴν ἐκδοτικὴ εὐθύνη τῶν M.Wallraff, R.Brändle, Bâsel 2008, σσ. 99-109.
- (55) «Ἐλεημοσύνη» καὶ «φιλανθρωπία» στή Θ. Εὐχαριστία τῆς πρώτης Ἐκκλησίας», *Ἡ Ὁδὸς* (τριμηνιαῖο φυλλάδιο ὀρθοδόξου διδαχῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου), 11 (2008), σσ. 6-9.

- (56) «Τὰ ἐρμηνευτικά ὑπομνήματα στὴ Νεκρώσιμη Ἀκολουθία», *Τὸ Μυστήριον τοῦ θανάτου εἰς τὴν Λατρείαν τῆς Ἐκκλησίας* (Πρακτικά Θ΄ Πανελληνίου Λειτουργικοῦ Συμποσίου στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, Βόλος, 5-7 Νοεμβρίου 2007), Ἀθήνα, ΕΜΥΕ, 2009, σσ. 231- 262.
- (57) «Θεῖα Λατρεία καὶ Πολιτισμός», *Ὁ ἅγιος Νικήτας*, ΙΘ (220), Σέρρες 2009, σσ. 145- 149/ 176- 177.
- (58) «Ὁ Γάμος ὡς Μυστήριον τῆς αἰωνιότητος», *Ἡ Ὁδὸς* (τριμηνιαῖο φυλλάδιο ὀρθοδόξου διδαχῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου), 14 (2008), σσ. 7-11.
- (59) *Ἐκκλησιαστικὴ Ρητορικὴ καὶ ἐκφορὰ τοῦ σύγχρονου θεολογικοῦ λόγου*, Ἀθήνα, Γρηγόρης, 2009, σ. 174.
- (60) «Ἐκκλησία καὶ Λειτουργήματα», *Ἐφημέριος*, 58 (2009), σσ. 5-8.
- (61) «Προφητολόγιο καὶ λειτουργικὴ χρῆσις», *Ὁ ἅγιος Νικήτας* 223 (2009), σσ. 247-250.
- (62) «Οἱ ἐξορκισμοὶ ὡς θεραπευτικὴ λειτουργικὴ δραστηριότητα», (Πρακτικά Ι΄ Πανελληνίου Λειτουργικοῦ Συμποσίου στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, Βόλος, 20-22 Ὀκτωβρίου 2008), Ἀθήνα, ΕΜΥΕ, 2009, σσ. 313- 357.
- (63) «Πτυχὲς τῆς Εὐχαριστιακῆς Πνευματολογίας. Σχόλια μὲ ἀφορμὴ τὴν εὐχαριστιακὴ ἐπίκλησις στὶς Λειτουργίες Βασιλείου τοῦ Μεγάλου καὶ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου», *Θεολογία* 80(4), 2009, σσ. 107-122.
- (64) Εἰσαγωγή στὸ βιβλίον (σσ. 13-68) +Χριστοδούλου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, *Ἔργα, τόμ. Β (Λειτουργικαὶ Ἐγκύκλιοι)*, Ι.Μ. Δημητριάδος, 2010.
- (65) « Τὸ Πάθος τοῦ Κυρίου μέσα ἀπὸ τὴν ὑμνογραφία τῆς Μ. Ἑβδομάδος», *Ἐνατενίσει* 10 (2010), σσ. 40-45.
- (66) «Πληροφορίες τῶν λειτουργικῶν Ὑπομνημάτων σχετικὰ μὲ τὴ Νεκρώσιμη Ἀκολουθία», *Ἡ Ὁδὸς* (τριμηνιαῖο φυλλάδιο ὀρθοδόξου διδαχῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου), 17 (2010), σσ. 16-18.
- (67) «Πηγές, διαμόρφωση καὶ ἐξέλιξις τῶν Θεομητορικῶν ἑορτῶν», *Πνευματικὴ Διακονία (περιοδικὴ ἔκδοσις Ἱ. Μητροπόλεως Κωνσταντίας- Ἀμοχώστου)*, 3, 2010, σσ. 31- 46.
- (68) «Ἡ λειτουργικὴ ἀγωγή τοῦ Γάμου καὶ τῶν λοιπῶν Ἀκολουθιῶν», *Λειτουργικὴ Ἀγωγή, «Μυσταγωγῶν Σου Κύριε τοὺς μαθητὰς ἐδίδασκες λέγων»* (Πρακτικά ΙΑ΄ Πανελληνίου Λειτουργικοῦ Συμποσίου στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων), Ἀθήνα, ΕΜΥΕΕ, 2010, σσ. 119- 134.
- (69) «Θεῖα Λατρεία καὶ Πολιτισμός», *Ἐκκλησία καὶ Πολιτισμός* (Πρακτικά Ε΄ Συνεδρίου Θεολογικῶν Σχολῶν Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης), Θεσσαλονίκη 2010, σσ. 43-57.
- (70) «Ἐρωτήματα ὡς πρὸς τὴ Λατρεία», *Παρεμβολή*, 96 (2011), σσ. 8-10.
- (71) «Οἱ ἐβραϊκὲς ρίζες των Ἐγκαινίων τῶν Ναῶν», *Ἡ Ὁδὸς* (τριμηνιαῖο φυλλάδιο ὀρθοδόξου διδαχῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου), 20 (2011), σσ. 6-7.
- (72) «Ἀντιαιρετικὴ θεολογία καὶ εὐχαριστιακὴ προσευχὴ τὸν τέταρτο αἰῶνα», *Ἐπιστημονικὴ Ἐπιθεώρησις τοῦ Μεταπτυχιακοῦ Προγράμματος «Σπουδὲς στὴν Ὀρθόδοξη Θεολογία» τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀνοικτοῦ Πανεπιστημίου*, τόμ. Α΄, Πάτρα 2010, σσ. 293- 319.
- (73) «Θεματολογία καὶ προβληματικὴ τῆς σύγχρονης ἐκκλησιαστικῆς ρητορικῆς», *Θεολογία* 82 (II), 2011, σσ. 77- 91
- (74) «Ἐρωτήματα ὡς πρὸς τὴ Λατρεία», *Ἐκκλησία* ΠΗ΄ (11), 2011, σσ. 761-763.
- (75) «Ἡ θεολογία τοῦ πόνου», *Ἡ Ὁδὸς* (τριμηνιαῖο φυλλάδιο ὀρθοδόξου διδαχῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου), 22 (2012), σσ. 2-6.
- (76) «Τὰ λειτουργικὰ σχόλια τοῦ *Πηδαλίου*», *Ἅγιος Νικόδημος Ὁ Ἀγιορείτης- 200 χρόνια ἀπὸ τὴν κοίμησίν του*, Πεντάλοφος Παιονίας, Ἱερὸ Κοινόβιο ὀσίου Νικοδήμου, 2011, σσ. 161-192.
- (77) «Τὰ λειτουργικὰ κείμενα στὰ ἔργα τοῦ ἁγ. Ἐπιφανίου Κύπρου καὶ ἡ σχέση του μὲ τὴ λειτουργικὴ παράδοσις», *Ἅγιος Ἐπιφάνιος Κωνσταντίας, Πατὴρ καὶ Διδάσκαλος τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας* (πρακτικὰ συνεδρίου), Ἁγία Νάπα- Παραλίμνι, 2012, σσ. 467-482.
- (78) «Ἡ συνάφεια πρωτοτύπου, μεταφράσεως καὶ τρόπου ἀναγνώσεως τῶν εὐχῶν στὴ Θ. Λειτουργία», *Ἐκκλησία* ΠΘ΄ (7), 2012, σσ. 423-426.

- (79) «Λατρεία και Προσευχή στην Πρωτοχριστιανική Έκκλησία και επιδράσεις από τη λατρεία και προσευχή της Συναγωγής», *Επιστημονική Επιθεώρηση του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Σπουδές στην Όρθοδοξη Θεολογία» του Έλληνικού Άνοιχτού Πανεπιστημίου*, τόμ. Β΄, Πάτρα 2011, σσ. 517- 536.
- (80) «Η Γένεση της Χριστιανικής Λατρείας (Α΄ αι.)», *Έκκλησία*, 90(2), 2013, σσ. 69-117.
- (81) «“Ο μόσχος ό άμωμος, ό μη δεχόμενος άμαρτίας ζυγόν και τυθείς δι΄ ήμās έκών” (Συμβολή στην εύχαριστιακή θεολογία)», *Γηθόσουνον Σέβασμα* (Αντίδωρον τιμής και μνήμης εις τόν μακαριστόν καθηγητήν της Λειτουργικής Ίωάννην Μ. Φουντούλη) Θεσσαλονίκη, Κυριακίδης, ά.χ., τόμ. Β΄, σσ. 2001-2033.
- (82) «Τά Μηνάια», *Έκκλησία*, 90(6), 2013, σσ. 431-436
- (83) «Οί εύχαριστιακές μαρτυρίες του Άμβροσίου Μεδιολάνων (+397)», *Επιστημονική Έπετηρίδα της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών*, 46 (2011), σσ. 233-244.
- (84) «Οί μαρτυρίες περι τής θείας Εύχαριστίας στα έργα του Ίουστίνου, Φιλοσόφου και Μάρτυρος (+165)», *Οίακοστρόφιον* (Τιμητικός τόμος Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σύρου-Τήνου κ. Δωροθέου Β΄, Τήνος 2013, σσ. 405-408.
- (85) «Ίστορία και Θεολογία τής Θ. Εύχαριστίας κατά τόν Κυπριανό Καρθαγένης (+258)», *Επιστημονική Επιθεώρηση του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Σπουδές στην Όρθοδοξη Θεολογία» του Έλληνικού Άνοιχτού Πανεπιστημίου*, τόμ. Γ΄, Πάτρα 2012, σσ. 392- 406.
- (86) «Στις πηγές τής έννοιας τής “Θυσίας” στη χριστιανική Λατρεία: παλαιοδιαθηκικές προτυπώσεις περι τής θείας Εύχαριστίας», *Επιστημονική Επιθεώρηση του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Σπουδές στην Όρθοδοξη Θεολογία» του Έλληνικού Άνοιχτού Πανεπιστημίου*, τόμ. Δ΄, Πάτρα 2013, σσ. 438- 455.
- (87) «Η Γένεση τής Χριστιανικής Λατρείας (Α΄ αι.)», *Πρόσωπα και σταθμοί στη διαμόρφωση τής Θείας Λατρείας* (Πρακτικά ΙΒ΄ Πανελλήνιου Λειτουργικού Συμποσίου στελεχών Ίερών Μητροπόλεων, Βόλος 27-29 Σεπτεμβρίου 2010), Αθήνα, Άποστολική Διακονία τής Έκκλησίας τής Ελλάδος, 2014, σσ. 31-155.
- (88) «Η συνάφεια πρωτοτύπου, μεταφράσεως και τρόπου άναγνώσεως τών εύχών στη Θεία Λειτουργία», *Ό λειτουργικός λόγος τής Όρθοδόξου Έκκλησίας σήμερα*, Πρακτικά ΙΓ΄ Πανελλήνιου Λειτουργικού Συμποσίου Στελεχών Ίερών Μητροπόλεων, Αθήνα, Άποστολική Διακονία, 2015, σσ. 175-184.
- (89) «Οί άκολουθίες του νυχθημέρου κατά τούς τέσσερεις πρώτους αιώνες», *Έκκλησία*, 92 (1), 2015, σσ. 42-51.
- (90) «Le jeûne eucharistique: approche historique et position pastorale dans l’Église Orthodoxe Grecque d’aujourd’hui», *Jeûne et pratiques de repentance: dimansions communautaires et liturgiques*, Semaines d’études liturgiques Saibt-Serge 2011, Münster, Aschendorff, 2015, σσ. 301-307.
- (91) «Ερωτήματα ως πρός τη Λατρεία», «Είς άπολογίαν του Εύαγγελίου» (Φιλ. 1, 17). *Άπαντήσεις σε σύγχρονες προκλήσεις* (Πρακτικά ήμερίδος, Διορθόδοξο Κέντρο Ίερās Μονής Πεντέλης, Ίούνιος 2010), Αθήνα, Άποστολική Διακονία, 2015, σσ. 35-41.
- (92) «Τά Μηνάια», *Οί λειτουργικές τέχνες*, Πρακτικά ΙΔ΄ Πανελλήνιου Λειτουργικού Συμποσίου Στελεχών Ίερών Μητροπόλεων, Αθήνα, Άποστολική Διακονία, 2015, σσ. 107-121.
- (93) «Οί άκολουθίες του νυχθημέρου κατά τούς τέσσερεις πρώτους αιώνες», *Οί άκολουθίες του νυχθημέρου*, Πρακτικά ΙΕ΄ Πανελλήνιου Λειτουργικού Συμποσίου Στελεχών Ίερών Μητροπόλεων, Αθήνα, Άποστολική Διακονία, 2015, σσ. 51-73.
- (94) Άρθρα στην Μεγάλη Όρθόδοξη Θεολογική Εγκυκλοπαίδεια (σημειώνεται ο τόμος και οι σελίδες): «Αδδαίος και Μάρης» (Α, 212-213) · «Άλβα» (Β, 101) · «Άλεξανδρινός λειτουργικός τύπος» (Β, 142-143) · «Άλεξόπουλος Στέφανος» (Β, 186) · «Άμαλάριος» (Β, 230) · «Άναφορά εύχαριστιακή» (Β, 421-424) · «Άντίτυπα» (Γ, 45) · «Άντίφωνα» (Γ, 46) · «Άποκουκουλισμός» (Γ, 152-154) · «Άπόλουσις» (Γ, 172-173) · «Άπομύρωμα» (Γ, 176-177) · «Άρραβών ή Μικρό Σχήμα» (Γ, 316) · «Βάπτισμα» (Γ, 508-512) · «Βυζάντιο: Λατρεία και λειτουργική ζωή» (Δ, 363-371) · «Γάμος

(Λειτουργική)» (Ε, 22-33)· «Γενέθλιον Θεοτόκου. Λειτουργική» (Ε, 49-50)· «Εκκλησία-Εκκλησιολογία (Ορθόδοξη)» (ΣΤ, 485-503)· «Εορτές, χριστιανικές» (Ζ', 190-212)· «Θεία Ευχαριστία (το βιβλικό υπόβαθρο) (Η, 87-90)· «Θεία Ευχαριστία (ιεροί κανόνες και ιερά παράδοση) (Η, 93-101)· «Κλήρος» (Ι, 96-104).

(95) «Επιμέρους θεολογικά θέματα στο έργο του Νικολάου Καβάσιλα Εἰς τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν», *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίδα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν*, 48 (2013), σσ. 229-263.

(96) «Ὁ Ναὸς καὶ ἡ Συναγωγή», *Πειραϊκὴ Ἐκκλησία*, 278 (2016), σσ. 16-18.

(97) *Λειτουργική, τόμος Β' (Ἡ Θεῖα Εὐχαριστία, μέχρι τὸν 15ο αἰ.)*, Ἀθήνα, Γρηγόρης, 2016, σσ. 851.

(98) «Ἡ τιμὴ τῶν ἁγίων Ἀγγέλων», Πρακτικά ΙΣΤ' Πανελληνίου Λειτουργικοῦ Συμποσίου Στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, Ἀθήνα, Ἀποστολικὴ Διακονία, 2017, σσ. 309-326.

(99) «Ἐκκλησία καὶ Θεῖα Εὐχαριστία», *Μωϋσέως Ὠδὴ (ἀφιερωματικὸς τόμος πρὸς τιμὴν τοῦ μακαριστοῦ Γέροντος Μωϋσέως τοῦ Ἁγιορείτου)*, Ἅγιον Ὄρος, Ἱερά μεγίστη Μονὴ Βατοπαιδίου, 2017, σσ. 664-678.

(100) «Τὸ ἁγιαστικὸ ἔργο τῆς Ὁρθόδοξης Λατρείας», *Ἡ Ὁδὸς* (τριμηνιαῖο φυλλάδιο ὀρθοδόξου διδαχῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου), 38 (2017), σσ. 3-5.

(101) «Εἰσαγωγικὲς σκέψεις στὴν ἱστορία καὶ θεολογία τοῦ Εὐχολογίου», *Ἡ Ὁδὸς* (τριμηνιαῖο φυλλάδιο ὀρθοδόξου διδαχῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου), 39 (2017), σσ. 3-7.

(102) «Ἡ Θεῖα Εὐχαριστία ὡς Λειτουργικὴ Θεωρία, Μυστήριον καὶ Σύμβολον (Εἰσαγωγικὰ σχόλια στὴ *Μυσταγωγία* τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ)», *Χρυσοῦν Ἰωβηλαῖον Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Δαγαῶν Καὶ Μετεώρων κ.κ. Σεραφεῖμ*, Καλαμπάκα 2016, σσ. 592-601.

(103) «Παλαιότερες καὶ σύγχρονες θεολογικὲς ἀπόψεις σχετικὰ με τὴν “ανανέωση” τῆς Λατρείας στὴν Ἑλλαδικὴ Ἐκκλησία (πρὸς μίαν συνθετικὴν θεώρησιν)», *Δίκαιον Ὁφλημα* (τιμητικὸς τόμος ἐπὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι Ἀρχιερατίας τοῦ Μητροπολίτου Καρυστίας καὶ Σκύρου κ.κ. Σεραφεῖμ), Ἀθήνα 2018, σσ. 783-799.

(104) «Προτεσταντισμὸς καὶ ὀρθόδοξη λατρεία (σχόλια στὸ ἔργο τοῦ Ἰωνᾶ Κίνγκ, *Τελεταὶ θρησκευτικαὶ τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας*, Ἀθῆναι 1851)», *Θεολογία* 89(3), 2018, σσ.141-175.

(105) *Εἰσαγωγή στὴν ἱστορία καὶ θεολογία τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων*, Ἀθήνα, Γρηγόρης, 2019.

(106) «Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ὁρθοῦ στὴν περίοδο τοῦ Τριωδίου καὶ τοῦ Πεντηκοσταρίου», *Οἱ ἱερεῖς Ἀκολουθίαις στὴν περίοδο τῆς «Παρακλητικῆς», τοῦ «Τριψιδίου» καὶ τοῦ «Πεντηκοσταρίου»* (πρακτικά τοῦ ΙΖ' Πανελληνίου Λειτουργικοῦ Συμποσίου στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων), Ἀθήνα, Ἀποστολικὴ Διακονία, 2019, σσ. 153-198.

(107), *Εἰκῶν τῶν μελλόντων (ἱστορικὲς καὶ θεολογικὲς προσεγγίσεις στὴ Λατρεία τῆς Ἐκκλησίας)*, Ἀθήνα, Γρηγόρης, 2020, σ. 783.

(108) Ἄρθρα στὴ *Μεγάλῃ Ὁρθόδοξῃ Χριστιανικῇ Ἐγκυκλοπαίδειᾳ* (ΜΟΧΕ): «Ἀδδαῖος καὶ Μάρης» (Α, 212-213)· «Ἄλβα» (Β, 101)· «Ἀλεξανδρινὸς λειτουργικὸς τύπος» (Β, 142-143)· «Ἀλεξόπουλος Στέφανος» (Β, 186)· «Ἀμαλάριος» (Β, 230)· «Ἀναφορὰ ευχαριστιακὴ» (Β, 421-424)· «Ἀντίτυπα» (Γ, 45)· «Ἀντίφωνα» (Γ, 46)· «Ἀποκουκουλισμὸς» (Γ, 152-154)· «Ἀπόλουςις» (Γ, 172-173)·

«Ἀπομύρωμα» (Γ, 176-177)· «Ἀρραβῶν ἢ Μικρὸ Σχήμα» (Γ, 316)· «Βάπτισμα» (Γ, 508-512)·

«Βυζάντιο: Λατρεία καὶ λειτουργικὴ ζωὴ» (Δ, 363-371)· «Γάμος (Λειτουργικὴ)» (Ε, 22-33)·

«Γενέθλιον Θεοτόκου. Λειτουργική» (Ε, 49-50)· «Εκκλησία-Εκκλησιολογία (Ορθόδοξη)» (ΣΤ, 485-503)· «Εορτές, χριστιανικές» (Ζ', 190-212)· «Θεία Ευχαριστία (το βιβλικό υπόβαθρο) (Η, 87-90)· «Θεία Ευχαριστία (ιεροί κανόνες και ιερά παράδοση) (Η, 93-101)· «Κλήρος» (Ι, 96-104)

(109) «Οἱ μακαρισμοὶ καὶ ἡ Κυριακὴ προσευχὴ στὴ Λατρεία», *Μνήμη π. Γεωργίου Μεταλληνοῦ*, Ἀθήνα, Λουρίδειον Ἰδρυμα, 2021, σσ. 225-238.

(110) «Ἡ Θεῖα Λειτουργία τοῦ αποστόλου καὶ ευαγγελιστοῦ Μάρκου (ἱστορικο-θεολογικὴ προσέγγιση)», *στον Τιμητικὸ τόμο τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν γιὰ τὴν τριακονταετὴ διακονία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου Α', Ἀθήνα 2021, σσ. 917-940.*

